

CESTY A CÍLE

ROČNÍK VIII.

KVĚTEN 1930

ČÍSLO 5.

Norbert F. Čapek:

Budoucí člověk.

Budoucí člověk bude mít dokonalou vládu nad tělem asi jako má dnes vládu nad strojem. Nebude ovládán okolím, ale bude si vědomě tvořit své okolí. Jeho bydlení bude úplně odlišné od nynějšího, které je často vězením, skladištěm, vším možným, jen ne rozšířenou osobností v souladu s přírodou, se vzduchem a sluníčkem.

Člověk budoucnosti nebude ovládán svým povoláním. Ono bude projevem jeho tvůrčího úsilí a dalším vyjádřením jeho osobnosti.

Budoucímu člověku bude velmi směšné čtení o tom, jak si kdys lidé zakládali na titulu a na tom, co mohli navléci a svléci, co mohli do kapsy dát nebo i ztratit, a jak poměrně málo cenili vlastní osobnost a vnitřní hodnotu.

Veliká bude vnitřní a duchovní svoboda budoucího člověka. Nebude žít z pověr, které bezmyšlenkovitě přijal, nebude otrokem návyků, které nenávidí, třeba jiní jim byli oddáni. Jeho bude doba naprosté svobody a snášlivosti ve všech otázkách, jež se nedotýkají stejných práv někoho druhého.

Ten budoucí člověk zavrhne sobectví. To, co už dnes platí za dobrý mrav v některých končinách světa, bude ještě značně rozšířeno. Jsou totiž jisté kraje, kde se nekrade, ani přímo ani nepřímou, ani ve velkém ani v malém. A jsou kraje, kde není žádného úplatkářství a žádné sebe jemnější korupce. Jsou kraje, kde nechce žít jeden na útraty druhého jen proto, že má k tomu moc a příležitost, kde se stejně měří všechněm a kde stejným povinnostem odpovídají stejná práva. Jsou už dnes kraje, kde lidé si navzájem přejí hospodářský úspěch a v neštěstí si nezištně pomáhají. Není to ještě všeobecný svět mrav, ale také u nás

CESTY A CÍLE

je mnoho lidí už dnes, kteří by raději sami škodu trpěli, než aby jejich vinou měl někdo býti zkrácen.

A to vše se rozšíří ve všeobecné bratrství. Jako dnes lidé obětují se pro sport, tak budou jednou ochotni se obětovat pro druhé. Už dnes je takových lidí slušný počet, ale v budoucnosti to bude asi takovou samozřejmostí, jako že lidé jdou hasit, když hoří sousedův dům.

Ten budoucí člověk bude povznesen nad všechny příhrádky, kterými se dnes lidé dělí a dráždí. Každému bude přesvědčení druhého svaté a nebude se zastavovat, že někdo smýšlí jinak nábožensky, politicky nebo hospodářsky, jako se dnes nezastavuje, že nosí jiný klobouk nebo nosí-li brejle.

Ten budoucí člověk bude vnitřně vyrovnaný. Nebude se rozčilovat, nebude se zlobit, nebude nosit smutek, nebude závidět. Bude mu to tak přirozené, jako je dnes ženám přirozené nenosit kolem těla krunýř, jaký nosily ještě před málo lety. A jako je mužům přirozené nenosit za pasem dýku, jako ji dosud nosí v některých polocivilisovaných krajích.

Ten budoucí člověk nebude vysedávat celé hodiny v kavárenském kouři a zápachu a dýchat bezpočetné bacily a bavit se tím, že svými očima olizuje kdekterý model polosvěta — vždyť už dnes muži i ženy v značném počtu vyrostli z tak mnohých zvyklostí, které jiní dosud nazývají životem. Už dnes vidíme tak mnohé srůstat s přírodou a platit velkou námahou za čistý vzduch a vůni lesů a hájů a vysokých hor.

Člověk budoucí v mnohém větší míře ovládne prostor. Kdysi mu sloužili k pohybu jen dvě nohy, a když dlouho přšelo a byly záplavy, udělal z toho hned potopu celého světa, protože dál neviděl než za humna. Dnes nejen že člověk ovládl zemi, moře i vzduch, ale mluví vážně o ovládnutí mezihvězdného prostoru.

Budoucí člověk ovládne mnohem více čas. Jsou dosud země, kde se s časem téměř nepočítá, kde je všechno zařízené na dlouhé čekání a pomalé vyřizování a velké obcházení, kde se při každém problému přemýšlí, jestli by možné bylo jej více zamotat a likatěji a komplikovaněji provádět, neboť když prý je možno dělat něco zamotaně a těžkopádně, proč by se to mělo dělat jednoduše?

Ten budoucí člověk bude smýšlet jinak. Všechno se dozví a doptá aniž by potřeboval vyjít z domu. Bude mítí zařízení, aby viděl do dálky a mluvil s kýmkoli na celé zemi. Proto když

někam si vyjde, učiní tak jen pro svoje potěšení a osvěžení, a ne aby něco v potu tváří a se zlostí sháněl, co může vyřídit použitím přístrojů, kterými bude každý dům opatřen.

Bude-li ten budoucí člověk si říkat nadčlověk, to nevíme. Možná, že se bude za jméno člověk stydět vzhledem k všemu co se dosud jménem člověka konalo.

Jako by někdo nechtěl, aby mu někdo říkal lidojed, tak možná nebude chtít budoucí člověk se hlásit k lidem. Mučení, vykořisťování a zabíjení člověka člověkem bude jednou tak hroznou vzpomínkou, jako my vzpomínáme na doby lidojedství.

Budoucímu člověku bude jistě nepochopitelné, že kdys v samém středu Evropy bylo hlavní město, kde neměli v hlavní nemocnici kam položit nemocného a museli jej ukládat třeba zatím na chodby, mezitím co se horečně stavěly pomníky a reprezentační budovy a opravovala se kde která socha nějakého svatého.

*

Mýlil by se, kdo by se domníval, že nám v SB běží o nějaké nové formulky k věření nebo nějaké nové sliby, čeho kdo dosáhne za hrobem, bude-li naším členem.

Nám běží o věci velmi skutečné. Chceme nejprve zhodnotit vše to, co v našich nejlepších národních představitelích již žilo, ale v praxi životní zůstalo neuplatněné. Chceme nový postoj k životu ve všech jeho projevech: hospodářských, kulturních, osobních. Chceme povznesení a obrození toho, čeho český člověk je nejlepšího schopen, když má nadšení a víru v sebe. Chceme lidem znechutit pohodlnictví, fňukalství a fouňovství, chceme zošklivit pověru, že už jsme tím v každém ohledu nejvyspělejším národem a že se nepotřebujeme od nikoho učit, jak lépe organizovat a podnikat a vytvářet větší blahobyť, větší spokojenost a větší odvahu k tvoření nových hodnot.

Chceme nového člověka a novou kulturu silných lidí, svobodných lidí, soběstačných lidí.

Nejde tak o nové poznání jako o nový rozmach, nové nadšení, nový rozběh k vyšším metám a k duchovnějším základům bytí a žití.

Chceme lepší a ovládané zdraví. Chceme životnější a pro život úspěšnější školství a vychovatelské. Chceme, aby i škola i úřady i všechny podniky všeho druhu sloužily životu a ne šablo-

CESTY A CÍLE

nám a formulkám. Chceme mít mezi Čechy více lidí zodpovědných než škatulkových, více těch, kteří umí tvořit nové hodnoty než těch, kteří vytvořené hodnoty špatně spravují.

Pro nás Čechy je tu více radosti než ji okoušíme, více klidu a vnitřního vyrovnání než věříme, více odvahy k risiku než ji dosud projevujeme, více opravdovosti a ryzosti než noviny dovedou napsat.

Ten Bůh, který stvořil velkolepý řád přírody, je také v nás a my jsme ani zdaleka nevyčerpali všechny síly a možnosti, které chce v nás a skrze nás uplatnit.

Nemusíme se vzdávat ani jediné radosti, kterou nám dává víra v život za hrobem, ale to nemusí nám bránit, abychom neučinili tento život slunečnějším, zpěvnějším, vznešenějším.

A konečně kdo chce žít a nechce slyšet o lepším, ať nás nezdržuje, nás, kteří máme jinou mysl, bude čím dál víc a naše píseň nového života přivolá postupně i je, aby následovali.

(Dva úryvky z přednášky konané 27. ledna 1929).

Norbert F. Čapek:

Čím bude sčítání lidu?

Kdyby ti tak zvaní dobří lidé
nebyli lenoši, těch zlých by nebylo.

Letos bude provedeno sčítání lidu a tím také zjišťování, jakého je kdo náboženství. Bude to v našich poměrech akt eminentně politický, protože u nás náboženská příslušnost dosud rozhoduje o mnohých věcech, především o vlivu a moci církve a jak mnoho a jak oprávněně se jí mají dávat ročně ony miliony, o které budou občané více zdaněni.

O církev katolickou na příklad projevuje živější zájem toliko 20 procent občanů, po většině málo zdaněných. Její síla se však odhaduje podle zápisu v matrikách skoro na 80 procent a to je hlavní důvod, proč je tak těžko provést odluku církve od státu a pokrokovější režim. Všude to vážne, protože všude jsou nastaveny a nastrkány překážky v podobě klerikálních „sloupů“ podepřených a placených státem. Ovládá nás ta nejzpacetnější minorita, protože jsme leniví k provádění důsledků svého náboženského smýšlení.

V zemích, kde je provedena rozluka církve a státu, náboženská příslušnost nemá žádného politického významu, protože nikde na úředních listinách a svědectvích nežádá se, aby někdo udával, jakého je náboženství. U nás však nejen že se to žádá, ale jestli se někdo formálně neodhlásil z církve, do které byl jednou zapísán, je po celý život považován za příslušníka této církve a podle toho se s ním jedná nejen v životě, ale ještě i po smrti rozhoduje to o způsobu jeho pohřbu.

Každý myslící pozorovatel českých poměrů musí uznat, že bezpříkladná chaotičnost, kompromisnost, bezpáteřnost a dvojakost je u nás zavinována z velké části církevní výchovou, která se spokojuje s matrikovou příslušností a na jejím základě vymáhá výhody na úkor druhých občanů.

Jinak mluvit a jinak jednat, jiným se zdát a jiným být a nestarat se o důsledky svého přesvědčení, to jako nějaký mor proniká až do morku v kostech našeho národa, takže i lidé vznešení a vážení tímto morem bývají nakaženi a svým příkladem infikují povahy slabší a slabošské, na místo, aby je podnítili k životní opravdovosti a důslednosti aspoň ve věcech tak vážných, jako je poměr k církvi a k náboženství.

Velmi správně napsal prof. Em. Svoboda: „Požadavkem poctivosti jest, aby sama církev, a to každá církev (nejen katolická), napsala na svou bránu tu myšlenku, kterou hájím a hájit nepřestanu, aby totiž odešli z jejího kruhu ti, kdož pozbyli víry. Kdo nevěřící láká, aby aspoň formálně zůstali „věrni církvi“ — usvědčuje sám sebe ze lži a z pěstění i podporování lži. To pochopí každý, kdo má trochu soudnosti a mravní opravdovosti.“

Toho se však prof. Svoboda sotva dočká. Ještě tak, jedná-li se o nějakého žebráka, o bezvýznamného sebevraha, nebo o zločince, ale čím výše někdo stoupá na společenském žebříku, tím častěji budou se s ním naše církve chlubit, i kdyby každé jeho slovo jim vypovídalo boj.

Běží tedy o církve jako kolektiva a také o jednotlivce, kteří neodvodí důsledky ze svého přesvědčení. Běží, jak prof. Svoboda píše, o „společnost malodušných českých lidí, kteří — postižení jsoouce vleklou nemocí změknutí kostí — dodnes a snad pro vždy pozbyli způsobilosti, narovnat se a vyvoditi důsledky z poznané pravdy.“

Jak blízko má lhotejnost k nepoctivosti, dosvědčují následující

CESTY A CÍLE

slova Masarykova: „Lhostejnost vede tam, že lidé stávají se nepoctivými. Neboť zůstávají-li zapsáni v církevních matrikách, předstírají něco, čemu nevěří, a taková nepoctivost nemůže zůstat bez vlivu na celý charakter; neboť ta jejich lhostejnost je nechutí k myšlení, protože myslet a rozhodovat je nepohodlné a lidé takto lhostejní jsou povolným nástrojem každého, kdo za ně myslí.“

Podle těchto slov je každý povinen vyvoditi důsledky ze svého skutečného, vnitřního přesvědčení. Mohou se vyskytnouti mimořádné okolnosti v mimořádném postavení, které brzdí důsledné rozhodnutí, ale to jsou výjimky a každý je zodpověden sám za sebe a nikdo nemá právo, chce-li býti poctivým k sobě a vnitřně pravdivým, aby se pohodlně skrýval pod plášť někoho druhého. Každý člověk, který v rozporu se svým přesvědčením zůstává matrikovým církevníkem, nese, jak prof. Švoboda napsal, „znamení charakterové vady, již v našem národě zanechalo staleté nevolnictví. Nevolník má dvojí pravdu: jednu pro sebe a druhou pro vrchnost. Svobodný občan a republikán s rovnou páteří má soustavu pravdy jediné.“

Je potřebí, abychom opět vyzdvihli tu starou českou poctivost a opravdovost a vepsali ji do štítu svého náboženského vyznání. Být poctivým a opravdovým je nesmírně vznešenější než být jenom katolíkem nebo evangelíkem nebo něčím jiným a nosit značku něčeho, co je v rozporu s poznáním a přesvědčením o pravdě.

České organisované unitářství je zápas o poctivost a opravdovost v náboženství. Je-li kompromisnost v obchodě aspoň omluvitelná, nelze ji omlouvat v náboženství. A je-li někde omluvitelná lež z nouze, jistě nemůže býti za žádných okolností v náboženství. Dnes však se považuje lež a kompromis v náboženství za věc samozřejmou. Všade jinde by se lidé spíše štítili vědomě lhát, jen v náboženství přijímají lež za svatou pravdu, nesmysly za velká tajemství a přetvářku za velebný návyk.

Bylo-li řečeno, že sčítání má býti zrcadlem, tedy ať je zrcadlem, které nezkresluje. Ono tím zrcadlem nebude, protože poměrně málo lidí si uvědomuje nepoctivost svého jednání. Nevyrostli dosud k úrovni přímosti a opravdovosti ve věcech tak vážných, jako je náboženství. Dále se budou zapisovat za katolíky lidé, kteří v neomylnost papeže a v proměňování hostie v živé tělo a krev

Boha nevěří, dále budou se zapisovat jako evangelíci lidé, kteří nepovažují bibli za jediné pravidlo víry a života a ohradili by se, kdyby jim někdo vytýkal, že věří v pravdivost zázraků tam popsanych. Dále budou rodiče zůstávat v některé církvi k vůli dětem s odůvodněním, že „dětí ty pohádky potřebují“. Tím však myslí biblickou dějepravu, kterou církve odůvodňují své mravní příkazy. Děti však potřebují něco, oč by se jednou v životě opřely, potřebují životní názor, který lze držet rozumně a pravdivě. Názor však, který byl opřen o pohádky, přináší dítěti jen zklamání.

Byl by to ohromný pokrok a posloužilo by to k vyjasnění našich chaotických poměrů, kdyby při budoucím sčítání lidu každý udal jen to náboženství, v které skutečně věří. Zmizel by neklid u mnohých a přestalo by chvastounství ostatních. Tisíckrát škoda, že při začátku republiky nebyla provedena rozluka církve a státu, jak ji dnešní doba vyžaduje, a že těch 869,485,775 Kč, které byly vyplaceny církvím přímo a těch ostatních milionů, které byly vyplaceny nepřímo, nebylo vydáno na vybudování našeho zanedbaného školství a ubohých nemocnic.

I když takového stupně vyspělosti u našeho lidu dosud neočekáváme, přece jako ideál si představme, co by měl každý udělat, nežli zapíše, jakého je náboženství. Katolík měl by si znovu opatřit katechismus a důkladně jej pročíst. Měl by chodit do kostela, ku zpovědi a k přijímání a všeho dobře si všímat. A teprve když by se přesvědčil, že je tím, zač se vydává, podle toho se zapsat. Český katolík by si ještě mohl něco přečíst z Jiráska a z dějin exulantů o poměru katolictví k českému národu a měl by si uvědomit, že patronem českého katolíka je Jan Nepomucký a jeho nepřítelem Jan Hus.

Podobně měl by učinit každý, kdo se hlásí k některé z evangelických církví. Měl by si především pečlivě znovu pročíst bibli a při tom zpytovat své svědomí, zdali bez jakýchkoli vytáček ji přijímá za boží zjevení, za nejvyšší pravidlo víry a života. Dále ať si přečte kterékoli českobratrské vyznání víry. Z dnešních zástupců evangelictví jej nejlépe informuje Dr. Hromádka, profesor evangelické věrouky na Husově fakultě. Pokud se týká výkladu bible dobrý evangelík obrací se k reformátorům a podle Hromádky „volit reformaci znamená volit proti moderní přírodovědě.“ A je také dobře přečíst si, co napsal Masaryk o nábožen-

CESTY A CÍLE

ství. Podle prof. Hromádky: „Masarykova zbožnost i náboženská theorie určitě odmítá i to, co tvoří jádro reformační víry i reformační theologie.“

Je pravda, že v evangelické církvi jsou někteří významní mužové, kteří nic z toho nevěří, co tvoří jádro evangelické víry. Svým přesvědčením jsou unitáři. Tito matrikoví evangelíci požívají ve své církvi úcty podle toho, jaké je jejich postavení ve společnosti. Kdyby byli mimo církev, byli by snad považováni za nepřátele a podle toho by se s nimi jednalo nebo o nich psalo. Je to lidské, ale může v tom být i božská prozřetelnost, aby se tímto způsobem v evangelické církvi připravovala půda pro další vývoj.

Církev československá je příliš mladá, a v poměru k okolnostem, z kterých vyšla a k počtu, který zahrnula, vykonala jistě vše, co bylo v jejich silách. Proto však i zde platí zásada poctivosti a opravdovosti. Kdo se k této církvi hlásí, má povinnost seznámiti se s jejím učením a jmenovitě s jejími obřady, protože svým kultem nejvíc se liší od ostatních. Jestli v tom nachází (nebo doufá nalézt) vyjádření svého přesvědčení, není nepoctivým sám k sobě, když se také matrikově k této církvi hlásí.

Uhrnem řečeno, nejsme pro to, aby věřící katolíci vystupovali z katolické církve, nebo aby dobří evangelíci neb ti, kteří se jimi státi chtějí, nehlásili se loyálně k této církvi. To samé platí o církvi československé.

Všichni pak, kteří nevěří v bibli ani v papeže, a nechtějí se vázati na dogmata a kult kterékoli církve a přece jsou lidmi náboženskými a mají touhu po náboženství, které Masaryk označil jako „necírkevní, nezjevené, a ovšem náboženství opravdu duchovní a mravní, náboženství, zajišťující nám vyšší mravnost,“ všichni tito lidé jsou ideovými příslušníky Svobodného bratrství a měli by, kde se jedná o udání náboženství, hlásiti se jako unitáři. (Výstupní formuláře zašleme na požádání).

Končíme slovy Masaryka: „Poznali jsme původ a podstatu církevního a náboženského aristokratismu a odpovídajícího mu duchovního otroctví — vědou a filosofií dospíváme k náboženskému demokratismu, k náboženské a tím i politické a sociální rovnosti. Není zjevení, není prostředníků mezi Bohem a lidmi, netřeba nám kněží a jejich hierarchické církve.“

Bratr Hašpl a jeho žena.

CESTY A CÍLE

Na universitě v Berkeley v Kalifornii dokončují br. Karel Hašpl a jeho žena Bohdana, roz. Čapková, svoji přípravu pro rádcovství v Svobodném bratrství. Málo o nich slyšíme, neboť jsou čtyřnásob zaměstnání: vlastním studiem a mimořádným studiem, kulturní činností v různých organisacích a výdělečnou prací. Aby čtenáři Cest a Cílů o nich něco se dozvěděli, přinášíme několik výňatků z posledního dopisu, ačkoli nebyl určen pro uveřejnění. Jsou to většinou odpovědi na různé dotazy.

„Poněvadž jsme na poloviční cestě kolem světa, plánujeme vrátit se domů přes Pacifik místo přes Atlantik. Orient nabývá denně většího významu, a bylo by škoda nechat si ujít příležitost k seznámení s ním, když je tato cesta jen o 50 dol. dražší. Pojedeme přes Pacifik do Japonska na dva týdny, odtud přes Vladivostok transsibířskou dráhou do Evropy. Hodláme zastavit se v Omsku, Irkutsku a Tobolsku, a ještě na několika důležitých místech. Do Prahy bychom přijeli kolem 10. října.“

Dále píše br. Hašpl o Christian Science, která se také v Praze začíná uplatňovat. „Měl jsem příležitost poznati způsob vychovávání jejich „practitioners“. Kurs trvá jen dva týdny a stojí 250 až 500 dol. (V dalším následuje kritika tohoto kursu a končí takto): „Samý dogmatism, kritičnost zakázána. Practitioner smí čísti jen jisté knihy, dělati jen jisté věci, až za nějaký čas si ukuje obruč kolem hlavy. Mají mnoho věcí příbuzných s katolictvím. Katolictví stejně jako Christian Science nenamáhá mozek, všechno člověku předpisuje, každý krok a každou myšlenku. Katolictví však není mezi Američany oblíbeno, protože je zastoupeno přistěhovalci nižší kulturní úrovně, jako Španěly, Italy, Irčany atd. Proto si vytvořila protestantská Amerika své vlastní katolictví, řekl bych protestantské katolictví v podobě Christian Science. Povrchním Američanům také lichotí, že má Christian Science (česky: křesťanská věda) příchut' vědy. To jedno na nich chválím, že jejich náboženství se žije a zasahuje hluboko do jejich denního života. Zdejší protestantství však je právě proto neúčinné, že je to náboženství více jen pro neděli a kostel a pro odpočívání na cizích zásluhách. Naše Svobodné bratrství může se i tu mnohému naučit. To dobré vzít a zlepšit, a to ostatní nechat. Vy-

CESTY A CÍLE

tvóřme i my náboženství, jež by pronikalo každý nerv a sval, ale jen tím, co je nejhodnotnější, co povznáší a osvobozuje.“

V dalším popisuje br. Hašpl své zkušenosti s indickými mistry, kteří tam přicházejí přímo z Indie přednášet a různé sekty zakládat, a pokračuje o svých nynějších studiích takto: „Tento poslední semestr je ze všech nejzajímavější. Protože jsme skončili zkoušky ze všech požadovaných předmětů, navrhl jsem Dr. Morganovi, který řídí filosofické a psychologické oddělení, abychom studovali něco, čemu se dosud v theologických seminářích nevyučuje. Také jsme zorganizovali kurs o filosofii John Deweye, největšího filosofa dnešní Ameriky, a tvůrčího pokračovatele v pragmatismu Wm. Jamese. Je také propagátorem nového školského systému, který se téměř ve všech amerických státech zavádí, také Čína a Rusko se o něj zajímají. Dewey klade důraz na činnou školu. (Český překlad knihy Deweye „Rekonstrukce ve filosofii“ lze obdržet v Unitarii, Karlova 8.)

(V dalším píše br. Hašpl o novém kursu v psychoanalýze a zvláště s velikým nadšením se zmiňuje o svých studiích v oboru duševní hygieny. Zamiloval si G. G. Junga, představitele curyšské školy analytické psychologie, který rozšířil značně Freudovu základnu psychoanalýzy). „Každé pondělí jezdím do San Franciska do universitní nemocnice. Jeden tamní doktor, unitář, zasvěcuje nás do umění, poznávají lidi se stanoviska lékařova. Přichází tam denně kolem 250 pacientů s nejrozmanitějšími bolestmi a my studujeme historii každého případu a sledujeme jeho léčení. Rozmlouváme s nemocnými a snažíme se vystihnouti okolnosti a příčiny vzniku jejich chorob. Při tom jsem upevňován v přesvědčení, jaký ohromný význam to má, že při vzdělávání rádců SB klademe takový důraz na vědomosti a praksi tohoto druhu. Bohdanka klidí zde značné úspěchy řečnické. Ve školních debatách v kurse řečnickém nejednou už nás hochy všechny překonala svými bystrými postřehy a pádnými argumenty. Je obdivuhodné, jak ona, jediná dívka (tím myslí ovšem svoji ženu), mezi všemi studenty dovede tak statečně se uhájit. Kalifornii máme nesmírně rádi, přes to denně zalétáme do vlasti a jsme alespoň v myšlenkách mezi vámi.“

Potom píše sestra Bohdana, jeho žena, že tam mají mezinárodní večery každou neděli, ku kterým se schází asi 350 studentů ze všech končin světa — asi 70 různých národností ku společné

večeři. Jsou při tom zastoupena všechna lidská plemena a všechny směry náboženské. Je prý to ušlechtilá cesta ku pěstění mezinárodní a náboženské snášenlivosti.

**CESTY
A CÍLE**

Unitářství v české literatuře.

Dr. Ferd. Císař píše v knize „Čsl. evangelíci Masarykovi“: „Masaryk jest náboženský volný myslitel. Kdysi na kongresu takových myslitelů v Bostonu v Americe měl Masaryk i přednášku, která vyšla tiskem, a kterou mi Masaryk i poslal. Dnes má knihovna je rozchvácena v různých rukou. A tak není pomýšlení, abych výtisk té přednášky hledal a našel. Ale do smrti nezapomenou poslední slovo té přednášky, t. j. slovo: „On a truly unitarian basis.“ (Na základně vpravdě unitářské).“

Škoda, že tato přednáška nebyla dosud v češtině nikde uveřejněna. Je zajímavé, že Dr. Císař nazývá zde unitáře volnými mysliteli náboženskými.

V poznámkách k druhému vydání amerických přednášek Masarykových čteme: „Některé americké časopisy, na příklad „Svornost“, vyčítaly Masarykovi dokonce účast na bostonském náboženském sjezdě, zvláště že prý byl pozván protestantskými církvemi. K tomuto poznamenává „Čas“ (ze dne 27. srpna 1907, číslo 236, strana 5): „Nebylo by to nic nečestného, ale není to pravda. Unitáři, kteří prof. Masaryka pozvali, nejsou od protestantů ani počítáni ke křesťanům, protože nevěří v božství Kristovo a že neuznávají zjevení. Bible jest jim náboženský projev jako všechny ostatní podobné. Unitáři usilují o náboženství shodné s přirozeným rozumem.“

*

V knize „V boji o náboženství“ zavrhuje Masaryk ortodoxní protestantism. Nachází však na protestantismu tu dobrou věc, že se tu a tam dovinul až k unitářství, ale byly to pokusy ideové i prakticky slabé. Unitáři tyto pokusy protestantského modernismu zavrhují, protože jen ještě ve větší míře šíří dvojakost a dvojí pravdu. Do starých biblických pojmů vkládají tito liberální theologové své dnešní odlišné poznání a chtějí tak držet obojí. Unitářům je takové náboženské provazolectví naprosto cizí. —

*

CESTY A CÍLE

Docela jinak však tomu rozumí prof. Hromádka, když ve své knize o Masarykovi zanechává dojem, jakoby Masaryk byl řekl, že nelze mnoho čekat od unitářství, protože jsou to pokusy ideově i prakticky slabé. Vždyť by to bylo v rozporu s tím, co téměř v téže době Masaryk řekl v oné přednášce, která končila slovy: „Na základně vpravdě unitářské.“

Spisovatel Karel Čapek v knížce „Hovory s Masarykem“ uvádí, co pan prezident mu vyprávěl o náboženství své choti: „Po stránce mravní neměla ani zbla toho mravního anarchismu, který jest tak rozšířen v Evropě. Byla nekompromisní a nelhala. Její pravdivost a nekompromisnost měly výchovný vliv na mne. S ní jsem dostal z evangelictví do svého života to nejlepší, tu jednotnost náboženství a života, náboženskou praktičnost, náboženství pro všední dny.“

Citujeme z „Husova odkazu.“ Pan prezident jistě neřekl „z evangelictví“, nejvýš mohl říci z protestantismu, ale tím myslel unitářství, protože unitářství bývá také někdy počítáno k protestantským směrům.

K. F.

(Poznámka redakce: Svrchu zmíněný odstavec z knihy „Hovory s Masarykem“ zní následovně: „Charlotta byla unitářka. Zevnějškem byla krásná; měla výbornou hlavu, lepší než já; charakteristické je, že milovala matematiku. Toužila celý život po přesném poznání; ale tím v ní netrpěl cit. Byla hluboce zbožná; smrt jí byla jako přechodem z jedné světnice do druhé, tak neotřeseně věřila v nesmrtelnost. Po stránce mravní neměla ani zbla toho mravního anarchismu, který je tak rozšířen v Evropě, totiž na kontinentě; proto také byla přesná a pevná v politice a otázkách sociálních. Byla naprosto nekompromisní a nikdy nelhala; její pravdivost a nekompromisnost měly veliký výchovný vliv na mne. S ní jsem dostal z protestantismu do svého života to nejlepší: tu jednotnost náboženství a života, náboženskou praktičnost, náboženství pro všední dny. V Lipsku, v těch společných debatách, jsem poznal její hlubokost.“

Žalární kaplan k vězni, který měl býti propuštěn: »Člověče, vzpomínejte na moje kázání a přičiňte se, abyste už nikdy v tato místa se nevrátil.« — Vězeň s hlubokým pohnutím: »Důstojný pane, kdo vás jednou slyšel kázat, ten si jistě nikdy nebude přát, aby se musel ještě někdy sem vrátit.«

V této rubrice uveřejňujeme dotazy čtenářů a také odpovědi od čtenářů. Otázky jsou číslovány. Uveřejníme na jednu otázku třeba více odpovědí, i takových, s kterými sami nesouhlasíme, jen když jsou věcné a slušné.

9. *Nemyslíte, přátelé, že by nová reformace náboženská měla začít s požadavkem, že se nesmí ve spojení s náboženstvím nikde a nikomu lhát, tedy ani dětem ve škole?*

Odpověď: Nechceme novou reformaci náboženskou, chceme nové náboženství bez starých podvodů a podvůdků, a bez všech těch vědomých nebo nevědomých lží, kterými se staré náboženství udržovalo. A budeme-li mít nové náboženství na základě vědeckých a všelidských poznatků vybudované, pak nebudeme nuceni nikomu lhát, tedy ani dětem ve škole. J. J. Havelka.

(Poz. red. Nemyslíme, že by měl někdo dětem lhát — i kdyby k tomu byl nucen).

12. *Jak by církve a náboženské společnosti měly úspěšně pracovat pro mír?*

Odpověď: Práce pro mír měla by býti mezi předními cíli každé církve a náboženské společnosti. Hlavním prostředkem k dosažení míru je soustavná výchova k míru a k této mají církve a náboženské společnosti zvláštní možnosti. Měly by vychovávat k snášlivosti, k bratrství a k náboženství, které lidi spojuje. To se vždycky nedělalo a dosud všude nedělá. Víme, že náboženství a představa Boha byly často tím, co lidské svědomí uspávalo. Z historie mohli bychom uvést mnoho dokladů o tom, že skoro každá válka byla vedena se svolením a s pomocí nějaké „vyšší bytosti.“ Tak měla antika své bohy a bohyně války, kteří pomáhali v bitvách porážet nepřitele a radovali se z vítězství.

Křesťanství v tom mnoho nepokročilo, i když Ježíš tolik vyvedl lásku k bližnímu. Právě ve jménu tohoto Ježíše byly vedeny křížové války. A naši husité také bojovali ve znamení boha s písní: „Kdož jste boží bojovníci!“ Neřeším zde otázku, zda byl jejich boj pro tehdejší dobu oprávněn či nic, poukazuji jen na fakt, že bojovali pod záštitou boha. A konečně i v poslední světové válce zdali nebylo nejvyšší autoritou „unser Kaiser — unser Gott“? Masaryk ve Světové revoluci pojímá válku jako boj theokracie s demokracií. Praví na str. 433: „Císař

CESTY A CÍLE

Vilém sám se prohlašuje přímo za nástroj boží, oficiální titul „z boží milosti“ dostává protidemokratický smysl a platnost.“ Ovšem, tam kde lidské svědomí neobstojí, je třeba opřít je o představu autority vyšší, která všechno dovoluje. Je také pohodlnější mravní zodpovědnost přesunout na boha. Církve mají velkou vinu na tom, že dopustily, aby lidé měli tak nízkou představu boha, a že ji šířily, že dovolily, aby ve jménu Nejvyššího byli vražděni lidé. Bůh by měl být tím, co člověka a lidské svědomí upomíná na nejvyšší úkoly. Bůh je tím, co celý svět a vesmír spojuje v jednotný harmonický celek s určitým mravním řádem, a z toho vyplývá, abychom ten řád naplňovali. Církve a náboženské společnosti měly by učit, že přes zdánlivé různosti je pro všechny lidi a pro celý vesmír jeden Bůh, a proto že si máme být všichni bez rozdílu bratřími a sestrami. Církve a náboženské společnosti měly by důsledně v teorii i praxi uznávat a provádět zásadu, že zájmy lidstva jsou vyšší než jejich zájmy vlastní a že lidstvo a lidství je nejvyšším projevem Boha na zemi. V tom směru mají církve a náboženské společnosti veliké úkoly, a velkou mravní zodpovědnost za stav lidské společnosti a za příští válku. Mají-li církve a náboženské společnosti pracovat pro mír, znamená to, aby důsledně zrevidovaly svoji ideologii a vychovávaly jedince k mravní zodpovědnosti za stav a vývoj lidské společnosti.

R. M.

K pětileté kampani SB.

Příspěvky na dům, větší i menší docházejí, a také další zápůjčky bezúročné a také zúročitelné. Některé jsou od chudých a jiné od majetnějších. Všechny jsou milé a vítané a napomáhají dobýti konečného vítězství.

Největší výdaje měli jsme dosud se stěhováním nájemníků, byla to na prvním místě otázka peněz. Vystěhovali jsme už téměř všechny, až na jednoho boháče, o kterém bychom velmi rádi napsali obsírnější zprávu pro poslance a veřejnost, aby bylo o jeden dokument více, k čemu a komu také slouží ochrana nájemníků. Tento jediný nájemník nás dosud zdržuje od započetí stavby. Doufáme však, že i tuto poslední překážku zdoláme, i když s nemilým zdržením. Všechno jednání vedl za nás dosud úspěšně a nenáročně advokát Dr. Josef Danko, Praha I., Melantrichova 1.

Všem bratřím, sestrám a příznivcům, kteří dosud jakkoli přispěli na dům Svobodného bratrství, vzdáváme srdečný dík a prosíme, aby i dále svojí láskou a šířením zájmu toto dílo podpořili.

Množí se počet těch, kteří se zavázali složit během pěti let určitý obnos v splátkách. Nikdo se nedomnívej, že by takový slib nebyl velmi vítaný. Ano, je vítaný a pomůže. Čestný slib rovná se hotovým penězům, neboť nám dodává další odvalu a umožňuje aspoň přibližně stanovit hranice podnikání. Nemůžeme-li stanovit vrcholný ideál, aspoň víme, jak dalece se tomuto ideálu můžeme přiblížit. Je arciť možné, že pro někoho nastanou nepředvídané okolnosti, které mu znemožní dostátí slibu. I s tím počítáme, a čím více bude těch, kteří slib učiní, tím snadněji poneseme úbytek, který by nastal, když někdo při nejlepším vůli nemůže slibu dostátí.

Nedejme se ničím odradit. Stavíme pomník, kterému se tak hned jiný nevyrovná. Ať nikdo si nedá ujítí příležitost, že také při tom byl, když se to dělalo. Je požitek v tom, když může někdo přijímati pro dobrou věc, co někdo s láskou a s přesvědčením obětuje, ale pro vznešenou duši je rovněž velký požitek v tom, když dává a obětuje. Je v tom část vykoupení. Všichni žijeme z mnoha obětí těch, kteří nás předcházeli. Tyto oběti jen tenkrát zhodnotíme, když i my podle možnosti přineseme oběť, která bude nejen pro nás, ale i pro ty, kteří přijdou za námi.

Proč nemohli složit hold?

Čeští baptisté (Jednota Chelčického) žádali kancelář pana presidenta, aby směli složit hold panu presidentovi prostřednictvím zástupců, ale žádosti nebylo vyhověno, »protože nejsou náboženskou společností státem uznanou.« Jsou církví, která je organizovaná toliko na základě spolkového zákona. To je okolnost nejvýš zajímavá. Má-li některá náboženská společnost státní uznání, stává se veřejnou korporací a její zástupcové mají před úřady jiné postavení. Ale i při mnohých jiných příležitostech, kde se jedná o zastání členů, neb o přístup do ústavů státních, kde jsou členové léčení neb opatrování, funkcionář spolkový nemá v jejich prospěch žádného práva, kdežto funkcionář náboženské spo-

lečnosti státem uznané má nejen povinnost, ale i právo je navštívit, za ně mluvit a se jich zastat.

Zaniklo s Ježíšem křesťanství?

Ono s Ježíšem vůbec ani nezačalo, nemohlo tedy s ním zaniknout. O jeho učení však někteří jeho současníci se domnívali, že zanikne s Ježíšem, proto jim byla Ježíšova smrt velmi vítaná. Stalo se však něco horšího: vyznavači učení Ježíšova byli od křesťanů jménem Ježíše upalováni. Duch Ježíšův však upálen nebyl jako nebyl upálen duch Husův, který byl hotov pravdu hlásat a hájit až do smrti. Máme-li pravdu, nebojme se o ni, ona nestojí ani nepadá s tělem jedinců. Je věčná, vždy bude mít své odvážné zástupce.

CESTY Ze Svobodného bratrství. A CÍLE

Počátkem června odjíždí bratr Čapek a sestra Čapková na šest neděl do Anglie a Holandska. Budou na několika místech přednášet a zúčastní se dvou unitářských kongresů. Byli by rádi přijali také velmi laskavé pozvání do Kopenhagenu v Dánsku, ale čas jim na více nevystačuje.

1. Příští číslo Cest a Cílů, bude v nepřítomnosti bratra Čapka redigovat bratr Rubeš, který jako dosud bude dále konati všechny tajemnické práce v ústředí SB.

2. Za Společnost Svobodného bratrství bude předsedu v jeho nepřítomnosti zastupovat bratr Roman Hejl, prokurista Keramiky.

3. Za unitářskou společnost bude zodpovídat bratr Dr. Polívka. Vše ostatní zůstává jako dosud.

4. Nedělní shromáždění a Nedělní škola končí prvního června květinovou slavností ve Velkém sále Radio paláce.

5. Úterní shromáždění v Radio paláci potrvají do konce června.

6. Nově započnou všechna shromáždění počátkem září.

7. Práce na Moravě započne opět s návratem bratra Žižky a Hašpla.

Oprava. V minulém čísle CC. na str. 63. v úryvku: »Marie Calma o divadlech« má správně státi: Čeho je třeba divadelnímu obecnstvu? Radosti, která není vykupována ošklivostí, kusů, vyplněných myšlenkami, které by sáhaly i za práh divadel, dojmů, jež by si člověk nesl domů do svých stěn jako pěknou věc, ne jako kovicinu po prohraném večeru.

Koho máte za sebou?

Tak se optal redaktora jeden význačný politik, který je znám výrokiem o vzájemném se napalování v politice. Kdybychom měli za sebou všechny politiky a poslance a neměli za sebou pravdu, bylo by to v očích mnohých velmi mnoho, ale kdybychom při tom neměli tu pravdu prav-

doucí, nesmlouvavě a nekompromisně, neznamenalo by to pro nás nic, protože je nám pravda nade všecko. Podle Masaryka minorita, na jejíž straně je pravda, není nikdy minoritou, neboť na konec rozhoduje myšlenka a její cena a nikoli hmotný počet.

Záhada smrti.

(k úmrtí primariuse Lhotského).

V pátek (9. května) k ránu měl pan Srbecký, známý v hudebním světě, velmi živý sen. Pan Srbecký žije v Radošovicích, stýká se s námi velmi často a svůj sen nám vyprávěl. Zdálo se mu, že jeho kolega Lhotský přišel se s ním rozloučit. Na otázku, kam jde, odpověděl, že odcestuje. Na to rozloučil se i s paní Srbeckou a odešel. K svému velkému údivu slyší pan Srbecký večer ohlašovat radiem, že jeho kolega Lhotský týž den ráno zemřel byv raněn mrtvicí. Takových případů známe více, ale tento zaznamenáváme při čerstvé paměti. Co je člověk? Je duchovní podstaty, od těla neodvislý a jeho vědomí v těle je jeho obmezením, aby tento život byl s to prožít?!

Čapek.

LITERATURA.

Nakladatelství »Čin« vydalo:

T. G. Masarykovi k šedesátým narozeninám. Sborník. Redigovali Ed. Beneš, Fr. Drtina, Jan Herben a Fr. Krejčí. S 43 vyobrazeními. II. vydání 60 Kč, váz. 72 Kč. Sborník shodnocuje celou předválečnou činnost Masarykovu.

Jan Herben: Chudý chlapec, který se proslavil. Knížka je určena hlavně pro mládež a podává Masarykův životopis od jeho dětství. II. vydání s 10 ilustracemi 15 Kč, váz. 27 Kč.

J. B. Kozák. V boji o duchovní hodnoty. Kniha podává duchovní směrnice pro život a výchovu v dnešní době. Je bohatá a mnohostranná. 21 Kč, váz. 33 Kč.

J. L. Fischer: O neklidu dneška. Spisek stručně a výstižně analyzuje současné poměry sociální a kulturní vzhledem k neklidu dneška. 5 Kč, váz. 17 Kč.

Václav Lacina: Ozubené okno. 18 Kč, váz. 30 Kč.

Robert F. Capen

VŮDCI.

Hle, červen stojí v léta zlaté bráně,
 po okraj plna slunce zárná číš.
 Již v květu hoří luka, pole, stráně . . .
 červené, o červené, co nám přinášíš?
 »Poupata růží teplém na výsluní . . .«
 Je všecky svíji v jednu kytici!
 »Vlahého vzduchu šíří, volnost, vůni . . .«
 Tu zachytím svou tvář zarácí!
 »A modro nebe, křídel šťastných ptáků,
 luk rozjásaných pestrý zlatohlav . . .«
 To všecko hoří v odlesku mých zraků,
 když volám šťasten: »Dlouho buď nám zdrav!«
 Na brány srdcí velkým zvonem bijí:
 »Již otevřte se, venku samý květ;
 chci vyprávět vám slavnou historii
 žehnaných, krásných šedesáti let!

Hle, z české krve synek v cizím kraji,
 strž ciziny jej proudem zalila.
 Chléb denní hledá v městě na Dunaji —
 bude mu matkou pyšná Dalila?
 Ty město hrdé, plné hluku, ruchu,
 v němž rukama si chleba vydělal . . .
 Klec nepostačí hloubavému duchu,
 jen vlastní silou dál a výš, jen dál!
 Jak ostrov spasný ve dnů všedních moři
 chrám tichý stojí, kostel, boží dům . . .
 Hodnoty nové vzácný duch tam tvoří
 a lidu hlásá evangelium — — —
 Je temno ještě nad dušemi všude,
 je třeba poučit a osvětit . . .
 Do domů vysokých i do jizbičky chudé
 jde posel radosti, jde ke všem »Nový lid« . . .

*Idou léta dál, proud času řeky prudší . . .
Jen k jádru dospět, v hloub se prožehnout!
Však tomu v světě nikdo nenaučí,
stůj na břehu a sám hled' v řeky proud!
Tam nahoře, tam modrou nad oblohou
dost místa pro všechny má hvězdný třpyt a plam,
však všichni lidé kol ti k tomu nepomohou,
kdo toužíš ke hvězdám, tam vypracuj se sám!
Žil . . . Přemýšlel . . . s tou láskou k lidu velkou,
z mlh před ním vstával cíl tak veliký . . .
A rozloučil se s vlastí — roditelkou,
a odjel kdysi — do Ameriky.*

*Ó dlouhých roků běh, tak posvěcených prací!
Blesk války třeskl v ně . . . »My v boj a na smrt jdem!«
Vlast krví zalita. Ba, snad už vykrváčí . . .
Ne! Všichni na pomoc, i tady za mořem!
Tak pro ni pracoval. Ten boj byl víc než lidský . . .
Dal všechno, aby sen se krví, tělem stal . . .
Květ práce mužných let pro sen ten heroický . . .
Ta radost, národ když ze hrobu slavně vstal!
A cesta přes moře teď domů vedla zpátky . . .
Měl lidí nejlepších potřebí mladý stát!
Za novým člověkem! Za duševními statky,
zde rádko zarýt v zem a znova pracovat!
Jak světlem obzory se širé rozjasnily!
Kruh pověr rozražen, svobodný lidský duch
se vznáší do oblak jak volný orel bílý,
za slunce hvězdnaté oblohy modrý pruh!
Svou láskou bohatý, svou vírou v lidstvo smělý,
tak mezi námi dnes, a učí hledat nás,
co bratry spojuje, a ne to, co nás dělí.
Těch roků šedesát . . . ach, slavit my je chtěli,
teď chvěje dojetím se duše nám i blas . . .
Stůj v čele budoucím, náš drahý učiteli,
a jako tebe my, ty v srdci chovej nás!*

Život a dílo Dr. Norberta F. Čapka.

H. Ibsen: BRAND: *Vůle jednotu,
vzlet silné víry, ducha čistotu,
neobrožené čelo k oběti,
jež hledí tam, kde nejtíž prospěti.*

Těmito slovy velikého Nora bychom mohli charakterisovati životní linii vůdce Svobodného bratrství Dr. N. F. Čapka, který se dne 3. června dožil svěžích šedesáti let. Komu bylo dopřáno pohleděti těmito šedesáti léty zpět, přes vítězné zápasy mužných let a jinošská léta bouřného duchovního zrání až ke dnům pro pravdu dojemně zaníceného dítěte, vidí, jak tato životní linie jest neúchylná, nekompromisní a statečná. Ba, bylo třeba statečnosti, odvahy a víry, byl-li osud tak podivně vynalézavý v tom, jak by Norberta Čapka zdržoval a odváděl s přímé cesty životního poslání!

Rodná chaloupka Čapkova stála v městečku Radomyšli, v Pošumaví. Otec jeho měl tu krejčovskou živnost. Rodina byla silně národně cítící a malý Norbert často notoval s tatínkem: Chceme svobodu slovanskému národu! Byli římsští katolíci, ale otec časem prohodil cosi o jiné víře, té pravé víře, která byla kdysi v Čechách domovem, za níž praotcové jejich rodu bojovali a mřeli. Ale tomu už je dávno! Snad prostředí rodného kraje samo, snad dědičnost hloubavého starého rodu Čapků to byla, jež už v deseti-letém dítěti budila touhy po něčem zvláštním, po úloze, které by věnoval všechny své nadšené síly. Stal se ministrantem a konal svou práci se vši opravdovostí své **vznícené** duše. Dělal víc než musel. Doprovázel pohřby, vodil křížovou cestu a procesí, stál hodiny bez hnutí u božího hrobu.

Ale do této doby plné a upřímné dětské víry padá první stín pochyb. Doma nelhal, a tu, v domě Páně, ministranti i kostelník ho učili, jak zalhat, co dostal, kolik dát do pokladničky a kolik do kapsy. Když se proti tomu vzepřel a v dětské prostotě je poučoval, že to nemají dělat, vyhodili ho z kostela. Ale pan děkan o tom nevěděl a druhého dne, když okukoval za mřížemi, zahnal ho opět do sakristie.

Také bylo těžko vyhovět oběma pánům, jimž sloužil. Pan páter chtěl, aby mu odpovídali pomalu, pan děkan to hnal parou, první si přál jen trochu vody do vína, druhý žádnou. Zbytky vína dopí-

Rodná chaloupka Norberta Čapka.

je-li kluci za oltářem. To nemilosrdně stíralo posvátnou tajemnost s Norbertova náboženského citění.

O velikonočních dostal od paní kuchařky 70 krejcarů, aby se modlil za pana děkana. Pomodlil se 70 otčenášů, ale stále se mu to zdálo málo za tolik peněz. Jen to mu vrtalo hlavou, jak je možné, že on, nepatrný ministrant, má se modlit za pana děkana, který přece sám odpouští hříchy a proměňuje víno a chléb.

Jednou v zimě byl na pohřbu bohaté selky. Mráz byl, jen jiskřilo, malý Norbert nesl křížek v modrých rukou, drkotavě odpovídal knězi, u hrobu stál v pozoru a za vše to dostal od lakomého sedláka 1 krejcar! Když jej poctivě odváděl knězi, řekl mu tento: „To ti dal jen krejcar? Proč jsi mu ho nehodil pod nohy?“ Zarazil se — vždyť myslel, že sloužil Pánu Bohu!

Takovéto zážitky byly prvními mocnými otřesy dětské důvěry v náboženství a kněze.

V této době jest Norbertovi prožiti loučení s rodinou a tichým městečkem. Je poslán do Vídně ke strýci krejčímu, kde bude prý míti více příležitosti ku vzdělání, po němž prahl. Čapek je dodnes duše teplá, rodinná a přísná a chladné prostředí vídeňské ho tehdy ubíjely. Je mlád a hladov stále jako vlk, ale dostává se

12letý Čapek.

mu v době největšího růstu víc buchet do zad nežli do žaludku. Miluje knihy, výzkum a poznání vši silou své nadané, vnímavé mysli a sklání se mechanicky nad jehlou a může se učit a číst jen v noci.

Čte horlivě česky i německy téměř vše, co mu do ruky přijde. Zvláště však ho zajímá literatura socialistická, dopravovaná tajně v dutých hůlkách z Anglie. Toto nové hnutí, jež pozdvihuje poníženého a bezprávného drobného člověka, je blízké jeho sociálnímu citění.

Léta plynou... Je mu šestnáct. Je dosud věřícím chlapcem, chodí do kostela a k zpočívání, ale vnitřně je nespokojen vši tou formálností bez ducha a opravdovosti. Jde do evange-

lického chrámu — snad zde bude životněji a tepleji! Ale vidí obsah týž, jen ceremonie odlišné. Četbou a vzpomínkami z dětství dochází k úsudku, že náboženství je asi jen pro hlavy omezené, pro ty, kterým stačí něčemu věřit.

Jednoho dne hovoří o svých úvahách se známým, který jej uvede do baptistického shromáždění, kde prý se káže živé slovo boží. Čapek je opravdu překvapen opravdovostí prostých lidí a cítí, zde že by byla živná půda pro jeho náboženské citění. Ale aby měl úplně jasno a šel s plnou zodpovědností, kupuje si katolický katechismus, obranné spisy katolické, bibli Kralickou a čte celé noci, zoufale hledá pravdu, srovnává, sám sobě vyvrací a opět dokazuje, modlí se a prosí a pokrývá polemikami a náboženskými úvahami poznámkový sešit a uléhá, když hvězdy na nebi hasnou.

Byla to zlá doba těžkého vnitřního přerodu, ale konečně má problém rozumově vyřešen. A nyní, aby učinil zadost nejtypičtějším vlastnostem svého charakteru, pravdě a přímosti, jde na radnici se dát vypsát z církve. Třikrát ho odbyli, císaře pána,

věrného církve syna, za vzor kladli, ale Čapek má tvrdou hlavu jde-li o věc svědomí! Věda, že má podle zákona na vystoupení právo, nepovolil a konečně je získal.

Přestoupil k baptistům, byl znovu pokřtěn a našel opět sám sebe. Hořel jedinou touhou — vyjít do ulic a hlásat všem, kdož jsou nábožensky rozpolceni a hledají, že jest místo, kde najdou, po čem volají.

V létě vypravil se s kamarády na cestu do Pešti a Prešpurka. Tu navštívil baptistickou obec a viděl, že je třeba do ospalého ovzduší sboru vnést čerstvý vzduch zájmu a myšlenkové práce. Navrhl jim debaty o čteném, řečnická cvičení členů. Začal sám a v krátké době získal tolik posluchačů, že si najal hospodu, kterou sám zaplatil, sám si upravil, zametl. Založil tu obec čítající 200 členů. Kázal a studoval privátně, doháněje léta, v nichž nebylo mu dopřáno projít pravidelným středoškolským vzděláním. Koupil si Konkretní logiku, Psychologii, Die Philosophie der Rede — potil prý se při tom. Mezi to se připletl Pestalozzi Wie Gertrude ihre Kinder lehrt a Magie! Výběr značí, jak hladověl ve všech složkách své bytosti. To byly začátky.

V Bratislavě měl velký úspěch, kázal třikrát až pětkrát týdně. Přibývalo mu rozhledu a znalostí lidí, pomáhal radou, kde mohl. Pobyl tam tři léta. Pak chtěje se stát baptistickým duchovním odešel do Hamburka, do semináře. Rád vzpomíná na tuto dobu. Byl to ústav pokrokový proti seminářům u nás. Dobře se učil a byl vybrán za správce knihovny, kteréžto práci radostně věnoval dvě hodiny denně.

Poněvadž nebyl hmotně podporován ani z domova ani církevním sborem, jako téměř všichni jeho spolužáci a poněvadž „jazyka dar svěřil mu Bůh“, byl posílán na kázání do okolních sborů, což mu vyneslo vždy 10 marek. Jednou kázal ve velkém chrámu v Kielu. Kazatelna byla tak vysoká, a on tak malý, že si

N. Čapek jako student bobosloví.

Dr. Čapek v americké armádě.

filosofickými problémy, ztrácí téměř půdu pod nohama. Je nutno najít nějaký pevný bod v tom chaosu pochyb a negace. Na otázku: Existují? odpovídá: Ano, jsem subjektem, mimo mne existuje objekt, to je symbol Boha, pojem Nejvyššího a mezi mnou a jím je spoj, kopula, kterou jest mravní zodpovědnost. A té je pln vůči svému poslání a Tomu, jehož se cítí spolupracovníkem. Zakotvil bezpečně v přístavu životního kladu pro své vlastní i nás všech dobro.

V Sasku byl velmi oblíben a hmotně zabezpečen, ale přece zatoužil po práci doma, mezi svými. V Čechách se ho báli, zavítal na Moravu a ujal se práce zde. Nevěděl z čeho bude živ, a byl odhodlán pracovat třeba v továrně. Ale těžké začátky byly záhy překonány a Čapkovi daří se tu čím dál lépe. Morava se probouzí a na Slovensku zřídil sedm samostatných sborů, jež čtyřikrát do roka navštěvuje. Stává se vedoucí osobou baptismu v Rakousku a zastupuje je na světových kongresech ve Filadelfii a Londýně.

V roce 1910 byl v těžkém postavení duševním. Bylo mu vyčítáno, že se odchyluje příliš od ortodoxní tradice a že nehlásá pravého biblického slova božího. Ví o tom, ale nemůže jinak, linie vývoje ho vede výš. Váží si v baptismu ideje Svobody, ale domýšleje ji, spěje již dál za hranice ortodoxního církevnictví a stojí na prahu unitářství, na něž mu ukázal také prof. Masaryk, když se k němu obrátil o radu.

musel na něco vystoupit, aby ho bylo vidět. Zdola se ozvalo nedůvěřivé: Co tu chce ten cvrček? Ale po kázání viděl usazené obličej a štědrá ruka vtiskla mu 10 M a jiná 5 M. To bylo moc peněz.

Po čtyřech letech vychází Čapek ze semináře a ujímá se vedení velké církve v Sasku. Dojíždí do Lipska na universitu a studuje filosofii. Je to druhé období myšlenkové krise. Je rozbit rozporem teologie a filosofie, a zaplaven

Z potřeby být literárně činným a hlásat takto své přesvědčení, stává se redaktorem Nového Lidu a Ruchu a samostatně vydává časopis Talent. Mnohým v té době poradil a cestu ukázał.

Příprava na přednášku v klidu lesa.

V posledním čísle Talentu, vyšlém na

jaře 1914, předvídá chmury válečné, jež se v podzimu strhnou nad Rakouskem a celou Evropou. Přijímá pozvání amerických baptistů a odjíždí za oceán. Je baptistickým kazatelem v New Yorku a v Newarku. Má pernou práci mezi přistěhovalci, kteří ztratili již spojení se starou kulturou a s novou je ještě nenavázali. Jsou rozptýleni a desorientováni a tak se stávají snadnou kořistí kterékoliv církve, jež v těchto vodách právě loví duše pro svůj kvantitativní růst.

Pracuje organizačně mezi Slováky a spojuje je k společné osvobozovací práci.

Vstupuje do americké armády v Camp, Custer a Camp Dix poté jako redaktor Slováka zdolává po ročním úsilí tuto katolickou baštu, čině konec jejich intrikám a maďaronským rejdům. Pod heslem, že náboženství musí v těchto pohnutých dobách býti synonymem jednoty, že vše, co nás tříští, je naším nepřítelem a vše, co nespojuje, není náboženstvím, podařilo se mu spojití 34 různých slovenských spolků v silnou jednotu. Vyvedl je z dusných krčem, kde schůzovali, najal školní auditorium, kam chodili muži i se svými ženami, což bylo pro ně úplné novum.

Vzpomíná na tuto dobu jako na jednu z nejúspěšnějších v životě. Denními úvodníky poučoval a burcoval a bylo-li třeba, ostře ironisoval malost, klepařství, a pověry, bil do zpuchřelých tradic úzkostně zachovávaných, zatím co současný život plynul povrchně a uboze. Učil je nejvyššímu z umění, umění žít. Mimo to psal články do N. Y. Times a N. Y. Call, jimiž informoval

CESTY A CÍLE

americkou veřejnost o cílech našeho národního úsilí. Čsl. vyslanectví s díkem kvitovalo mu všechnu tuto práci.

Vykonav ve Slováku své sjednocovací poslání, odešel a otevřel si psychotechnickou poradní kancelář. Objevovat talenty a postavit pak pravého člověka na pravé místo v životě a učinit jej tak šťastným, považoval Čapek vždy za část svého moderního vůdcovství. Stal se hledaným psychotechnickým poradcem pro přijímání sil v továrnách. Měl velmi dobré příjmy, útulný domov a v duši bezpečný klid poctivě prožité padesátky. Ale cosi jej stále volalo domů, do volné vlasti, k jejímuž osvobození přispíval. Jakoby druhé jaro života plné síly jej vyzývalo, aby si šel ještě zabojovat. Tušil tu svou úlohu a šel. V r. 1921 přijel se svou věrnou družkou Májou — svým intelektuálním přítelem — a dětmi do Prahy. Na cestu dostali požehnání unitářů amerických, které Čapek informoval o náboženských poměrech v Československu a finanční podporu jejich pro jakoukoli práci na tomto poli ve smyslu svobodného pojetí náboženského.

Půl roku zkoumá půdu, pozoruje a hledá zda by bylo možno spolupracovat s některou náboženskou organizací. Ale nikde nenalézá tak svobodné, tradicí nezátížené základny, na níž by mohl růst jeho veliký plán. A při tom vidí, že jsou tu tisíce nábožensky myslících a cítících lidí, kteří jsou v rozporu se všemi ortodoxními církvemi. Ujal se jich, sdružil je ve vnitřně silnou, hospodářsky soběstačnou, kulturně pokrokovou obec Svobodného bratrství. Navazuje v ní na to, co český duch vydal nejkrásnějšího a charakterově nejčistšího, na naši národní reformaci, ale v souladu s dnešním stupněm vědeckého a etického vývoje lidstva.

Hledá neúnavně nové formy lidského soužití, vymyčuje kde může negativní způsob myšlení českého člověka, jež z valné části klade za vinu církevní výchově. Učí kladnému myšlení, lidskému sebevědomí, učí životní zodpovědnosti a povinnosti vesele a přímo kráčet za svými ideály. Zošklivuje nestatečné fňukalství a laciné pojetí života, pohodlnictví, fouňovské titulkaření a pověry všeho druhu.

Ideemi, jež hlásá a pro něž pracuje, s příkladnou oddaností též žije. Prostý a skromný pevnou rukou hněte přítomnost a s radostným vědomím jistoty hledí vstříc budoucnosti.

Brázda, kterou oře, je brázdou plodnou a přejeme Dr. Čapkovi, aby ji podle svých plánů orál ve zdraví ještě mnoho let.

Prorok a tvůrce.

CESTY A CÍLE

*K šedesátinám náboženského
pionýra dr. Norb. F. Čapka*

Jsou lidé schopní visí. Umějí vytužit směr, kterým se v budoucnu hne svět vpřed. Ne všichni však věstci jsou také tvůrci nového světa. Byli slavní proroci. Čteme dnes v kronikách s obdivem jejich proroctví, která naplnil čas. Prorocké knihy — to je vše, co po nich zbylo. Pokrok lidstva šel jimi předvídanými cestami. Jejich ruce a mozky netvořily však nová díla. Jejich vlastní silou se nehnul svět ani o krok vpřed.

Jsou lidé tvůrci. Nemyslím právě na výtvarné umělce a básníky, ale na vůdce, reformátory a organisátory. Mám za to, že spojovat lidské snahy v organisované společenství síly a práce je také dílem tvůrčím. Ne všichni však tvůrci jsou současně proroky. Stává se, že jejich dílo umírá s nimi. Je jako organism bez oživujícího ducha. Nemá dost vitální síly, protože není řízeno visionářským duchem, který tuší sílu, hloubku a směr proudu života.

*

Velikost člověka je v jeho schopnostech a v tom, co jimi dovede udělat. *Vidět* do budoucna a *tvořit* budoucnost náleží k schopnostem nejzákladnějším. Být prorokem a tvůrcem zároveň. Dar intuice, kapacita mozku a osobitá vůle k činu s dostatkem energie vytvářejí osobnost. *Norbert F. Čapek* spojuje v sobě všechny tyto vlastnosti.

Proč nezůstal při své padesátce sedět v pohodlném křesle amerického redaktora? Proč v době, kdy jiní si pochvalují teplo županu, *Norbert Čapek* oblékl cestovní plášť, aby přeplul oceán a v staré vlasti začal pionýrskou práci duchovního vůdce? Jistě že tušil směr valícího se proudu světových událostí, vycítil duchovní potřeby české duše, která je náboženskou i pod ateistickým odznakem. Šel, jak sám říká, aby si ještě jednou v životě zabojoval. Cíť své poslání, věřící v úspěch, začal organisovat v Praze hnutí, které mělo být dovršením jeho celoživotního usilování o ryzí výraz náboženské duše moderního člověka.

Téměř deset let přešlo. Léta plná úsilí, bojů i studia, organisace a tvorby, neúnavné práce a služby vydala svou žeň. Svobodné bratrství v rozsahu všech jeho aktivit a hloubce jeho působnosti je Čapkovo dílo. Svobodnému bratrství dal všechno bo-

CESTY A CÍLE

hatství svých zkušeností, všechny své síly, všechnu svou lásku.

Sami spoludělníky v proudu dění, jsme ještě příliš blízko, než abychom mohli nestranně hodnotit. Přes to, už dnes tušíme, že Svobodné bratrství je předzvěstí nového období náboženských dějin, není-li už jeho počátkem. Nerozpakuji se to napsat. Cítím to sám tím více tady v cizině. Studium náboženství, jeho forem a vlivů v životě, vědě a literatuře, dává mi možnost srovnání a ukazuje mně, čím Svobodné bratrství je a čím není.

Svobodné bratrství není pokračováním náboženských tradic, neopakovalo staré formy, ani nenapodobilo cizí vzory. Svobodné bratrství je písni nového života, je cestou nově zbožnosti, je mostem spojujícím člověka s Bohem. A přece není něčím zcela novým. Vyrůstá z téhož kořene, který živil nejvzácnější květy náboženského myšlení, citění a konání. Je plodem touhy lidské duše po vyjádření božského. Je dnešním výrazem náboženství dnešního člověka, jehož tvář je obrácena k zítřku a ne ke včerejšku.

Dalekohled astronoma, odhalující tajemství vesmírných dálek, jako mikroskop biologa, zjevující nám mysterie živoucího organismu, jsou v jistém smyslu jistého druhu pomůckami rituálu, jímž moderní člověk usiluje přiblížit si podstatu bytí — Boha. V Svobodném bratrství není konfliktu mezi náboženstvím a vědou. Chemie, fyzika, astronomie, biologie a deset jiných oborů vědních, jsou toliko deseti nebo více pokusy vyložit dění Přírody s hlediska té či oné vědy, na podkladě jisté hypotézy a užitím jejich výsledků ve službě člověku. Náboženství, jak mu rozumíme v Svobodném bratrství, je syntésí konečných závěrů všech věd a jejím užitím jako dynamické síly k vytváření duchovních hodnot života. V tom Svobodné bratrství je v souhlase s přesvědčením největších současných vědců a náboženských myslitelů. Vzpomínám příkladem z mnoha toliko znamenitého anglického fyziologa a výrazného filosofa prof. J. S. Haldana. Ve svém posledním díle, lonského roku vydaném, napsal: „Duchovní Jednota, kterou jsme objevili cestou filosofie jako Skutečnost, potvrzující se všemi zkušenostmi, je toutéž Skutečností, kterou náboženským výrazem nazýváme Bůh. Tato Skutečnost tvoří a udržuje univers, ve kterém žijeme, zahrnujíc v sobě prostor i čas, neboť všechny vztahy, jak času tak prostoru, jsou toliko jejími projevy. Tatáž Skutečnost tvoří v naší mysli abstraktní představy, umožňující řeč a vědy;

udržuje také všechny lidmi uznané hodnoty, a je pramenem nejen odvahy a udržující energie, z níž vyrůstají nejvyšší hodnoty života, ale také všeho, co nazýváme dobrem v nejširším smyslu. Tak dalece, jak vyjadřujeme své pravé já, projevujeme nejen individuální já, které je vlastně abstraktem, ale přímo duchovní Jednotu, která nám dává bytí. V této duchovní Jednotě žijeme, hýbeme se a máme své trvání.“*)

To je základna, na níž stojí víra vědecky myslícího a nábožensky cítícího člověka dneška, uznaná většinou duchovních vůdců i když je dosud v rozporu s vyznáními jednotlivých církví.

Unitářství, k němuž se hlásíme jako náboženské hnutí, nemajíc dogmat ani závazného vyznání, je místem, kde takový projev svobodné náboženské duše a otevřené mysli může najít plného výrazu i když samo jeví se formami tradic svého prostředí a národního charakteru, z něhož vyrostlo. Předností Svobodného bratrství pak je, že nemá tradic, takže je jediným organisovaným náboženským útvarem, který důsledně formou i obsahem ztělesňuje nový typ racionální víry, činné zbožnosti a služby humanity. Tento charakter, širokou basí vylučující jakékoli sektářství a zahrnující v sobě všechny snahy o lepšího člověka a dokonalejší společenské řády, vtiskl Svobodnému bratrství jeho zakladatel Norbert F. Čapek. Svobodné bratrství je svědectvím jeho visionářského a tvůrčího ducha, který vidí dál než k hranicím jednoho lidského života, který vytváří díla, jejichž hodnotu je schopna měřit jenom budoucnost.

Dnes je mu šedesát. Za dvacet let mu bude osmdesát. Přijde čas, kdy ruce zaměstnané jeho prací, nebudou už Čapkovy ruce, kdy jeho myšlenky budou žít vtěleny v živou skutečnost a nebudou se už jmenovat Čapkovými. A ještě bude Čapek žít v práci a myšlenkách těch, kteří přijdou po něm. Ale to patří ještě daleké budoucnosti. Dnes se těšíme, že Čapkovy ruce jsou jeho živé ruce a že je v nich ještě tolik síly, které mu přejeme co nejvíce. Dnes cítíme radost, že Čapkovy myšlenky dosud jiskří v jeho tvůrčím mozku a přejeme si, aby dlouho ještě měly sílu mladického zápalu, který inspiruje a rozžihá nová světla.

*

*) J. S. Haldan C. H., M. D., F. R. S., M. A., etc.: The Sciences and Philosophy. Londýn 1929.

CESTY A CÍLE

Vidím, píše o Norbertu Čapkovi u příležitosti jeho šedesátin, že jsem o něm pověděl málo, jestliže jsem vyzdvihl jenom jeho vůdčí účast v budování Svobodného bratrství. Je to sotva čtvrtina z jeho pionýrské činnosti na poli duchovním, kterou započal před více jak čtyřiceti lety – hledající mladíček s probouzejícím se vědomím svého poslání. Bylo by mnohým k povzbuzení číst o jeho obdivuhodném životě, o jeho usilování najít a poctivě vyjádřit pravé náboženství, o jeho zápasech a hledání Boha cestou necestou, církvemi i bez nich, v studiu vědy i filosofie stejně jako v citovém rozechvění revivalistických shromáždění. Necítím se však povolán být jeho životopiscem. Snad jednou sám poví veřejnosti o cestách, kterými šel životem, plně své poslání božího proroka a apoštola. Zdá se mi, jakoby jeho čtyřicet let práce, předcházející založení Svobodného bratrství, bylo obdobím příprav tvůrce, pro dílo mistrovské. Je zástup těch, kteří se těší z tohoto díla a kterým je zdrojem síly a povzbuzení. Ti všichni dnes vzpomínají Norberta Čapka, ukazatele božích cest života a jsou mu vděční, neboť „ten, kdo nám dovedl ukázati některou novou linii, některou netušenou perspektivu z krásy věcí a světa, je naším dobrodincem, jediným a nezapomenutelným. Zdá se nám, jakoby nám patřil před svým narozením a celou věčností se k nám blížil a v tomto životě konečně nás nalezl, aby nám řekl, co nám měl říci. Po celý život jsme mu vděční dle zákona lásky, která nedovede zapomenouti než jen na to, co sama rozdala.“*)

Manchestr.

Václav Žižka.

Dr. Norbert F. Čapek a Kladno.

Pro čtenáře, kteří nemohou osobně a zblízka dostatečně sledovat velikou a významnou práci Svobodného bratrství v Praze, přináší časopis Cesty a Cíle stručnou a skrovnou náhradu živého a sugestivního slova dr. N. F. Čapka, tvůrčího a svérázného zakladatele celé organizace Svobodného bratrství. Časopis může přinést jen matný odlesk veškeré té ohromné práce, vykonané Svobodným bratrstvím v Praze.

Není tak snadné porozumět správně Svobodnému bratrství, vždyť ono znamená naprostý přelom mezi starým a novým duchovním světem a celým životním nazíráním. Vždyť se nenechá

*) Otokar Březina: Hudba pramenů.

oddisputovat, že celá naše generace byla vychována v dogmatech některé z církví a málokdo se dovede osvobodit tak, aby tyto pověry na něm znáti nebyly. Není nic platno odhodit slupku, když jádro zůstane.

Všechno záleží jedině na tom, ať již věříme nebo nevěříme, jen když se staneme lepšími lidmi, laskavějšími, obětavějšími, snášenlivějšími a když mezi námi není pomluv, zlobení, nepřítelství a lakomosti. Svobodné bratrství burcuje a volá ty, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči člověku a lidskosti, aby šli pomáhat vykonávat to, co by vedlo k vyššímu lidství a k lepším společenským řádům.

Abychom si i na Kladně činnost Svobodného bratrství v Praze přiblížili a získali z toho také něco pro Kladno, pro tu zvláště horkou půdu, požádali jsme br. dr. Čapka, aby k nám zajížděl a učil nás vědomě vykonávat to, co v mnohých srdcích skrytě žilo nebo dosud dřímalo.

Svobodné bratrství připadalo nám jako červánky nové lepší doby, ve které přichází nový svobodný člověk, podřízený jedině svému vlastnímu svědomí.

Br. dr. Čapek přijel a hned první jeho přednáška byla tak navštívena, že zvěst o jeho přednáškách nesla se celým Kladnem a okolím. Zajíždí k nám již kolikátý rok a jsme mu vděční za vše, co nám za tu dobu dal a jak se nás tak naprosto nezištně ujal. Zajisté sám ani neví, co dobra zde vykonal, kolik radosti sem přinesl, co smutků rozehnal, do kolika rozvrácených rodin vnesl svým duchem a slovem opět soulad, kolik jasu a sluníčka zasvitlo, kde dosud byla jen mrazivá tma a často i zoufalství.

Kdo z kladenských skeptiků pochyboval, že se přednášky dr. Čapka udrží, ten dnes musí doznat, že se mýlil, i když přednášky jiných směrů se dosud v Kladně udržeti nemohly. Dnes se tito pochybovači táží: čím to je, že dr. Čapek má stále dost posluchačů a stále jim má co nového říci? Na to by nejlépe dovedli odpovědět návštěvníci jeho přednášek ze všech vrstev občanstva, kteří vždy dychtivě a radostně očekávají novou přednášku. Stále noví a noví posluchači přicházejí vzpružit se pro svůj všední denní život. O tomto radostném očekávání mohli by mluvit i občasní zástupci dr. Čapka, kteří musili vynaložit celý svůj důvtip, aby si získali alespoň jen malou část té sympatie, kterou v tak velké míře požívá dr. Čapek.

CESTY A CÍLE

Svobodné bratrství stalo se pro Kladno studánkou s čistou osvěžující vodou, přístupnou každému, kdo dychtil po občerstvení z duševní únavy. Co skleslých a životem zklamaných a uštvaných našlo tam již nové vzpruhy, takže duševně znovu povstali, naléznuvše klid a vnitřní rovnováhu a možnost k tvoření nových mravních hodnot a ideálů. Svobodné myšlení, založené na suverenitě člověka pozvedlo je z jejich skleslosti, to svobodné myšlení, které je nejvyšším projevem osobnosti.

Br. Dr. Čapek naučil nás státí se životními umělci, hledat nové útvary projevu života, stavět pravdu nad každou tradici, ducha nad každé dogma, svobodu nad autoritu a pokrok nad všechno zpátečnictví. Učil nás objevit naše vlastní nitro, které je jako zlatý důl, z něhož nikdo ještě ani zdaleka nevybral to, co v něm je uloženo. Naučil nás chápat, že vše je v nás, že námi prochází ony tvůrčí síly té inteligence, ze které pochází všechna síla, všechna láska a všechna moudrost.

Naučil nás pěstovat myšlenky pozitivní o zdravém, krásném životě, naučil nás naše myšlenky omlazovat, neboť každá i ta sebe lepší a krásnější myšlenka potřebuje čas od času novými hledisky se omladit, abychom se nedrželi starých zvyků jen proto, že byly kdysi dobré a odmítali proto každou novotu. Každý duch, jenž by nebyl ochoten a připraven přijmouti nové myšlenky a návyky, brzy by stárnul, a takové stárnutí není v duchu Svob. bratrství.

Je sice všeobecně rozšířena pověra, že v jistých létech musí člověk nejen tělesně, ale i duševně stárnouti. Br. Dr. Čapek nás však učil, jak naladit každý nerv, aby zpíval píseň mládí a jarého života, aby každá buňka v našem těle byla nabitá všemocnou silou a energií a zladěna životním vlivem sugestivní myšlenky, aby každý úd v těle byl oživován silou nových zdrojů mládí. Tak se nám nahromadí životnost a mladost stane se nám zvykem, a my br. Dr. Čapkovi uděláme tu největší radost tím, že jsme jeho slova správně chápali a uvedli je ve skutek, jak dalece to každý z nás dokáže. Br. Dr. Čapek jednou poznamenal, že kdyby byl znal všechny ty zdroje mládí, kdyby byl měl příležitost dříve poznat vědomé spolupůsobení se zákonem změny a vzrůstu svého vlastního organismu, troufnul by si alespoň na 200 let dlouhý život. Nechtě poznal tu pravdu kdykoli — on si razil vlastní cestu svými osobitými a tvůrčími myšlenkami, tak že je mlád i v jeho

šedesáti letech. Cítíme jeho sílu, jeho nebojácnost a odvahu a jsme k němu vábeni pro jeho svérázné a odvážné myšlenky, pro jeho výraznou osobnost a originalitu — a v tom vězí jeho mládí. A takové mládí mu přejeme jeho vlastními slovy:

„Jen dál, jen s humorem a klidem“ do příští šedesátky!

Naučme se jako on zvýšit své životní i duševní síly, násobit radost, pěstovat myšlenky o lidech zdravých a dobrých, o lidech, kteří mají sluníčko ve tváři a vyrovnanost v duši, na jejichž cestách kvetou růže, v jejichž přítomnosti se nám volněji dýchá; Hleďme směle kupředu a tvořme nové ideály v duchu našeho šedesát let mladého br. Dr. Čapka.

B. Mašinová.

Literární činnost br. Čapka.

Už jako student v Německu napsal mnoho článků, a třikrát dokonce, ač jediný Čech mezi sty něm. uchazečů, vyšel jako vítěz v soutěži o nejlepší článek a obdržel první cenu.

V Brně pak vydával Pramen, Talent, Probuzení, Moravského Bratra a v Americe Besedy Ludu. Napsal sta článků do Nového Lidu, Ruchu, Pravdy, Olomouckého Pozoru atd.

V Americe, za války, napsal mnoho významných článků do nej přednějších amer. listů v New Yorku a Newarku, aby takto informoval amer. veřejnost o naší historii a revoluční práci. Později jako redaktor nejrozsáhlejšího slovenského listu v Americe „Slovak v Amerike“ psal kromě jiných článků denně úvodníky po celý rok.

Jako baptistický kazatel složil 90 písní, které se ještě dnes užívají. A v roce 1903 vydal jedinečnou historickou knihu „Úryvky z dějin kaceřovaných křesťanů“, dávno rozebranou.

Už v Německu zabýval se lidoznalectvím a jako mladý duchovní vydal „Sieben Principien der Menschenkunde“. V Brně pak vydal ve 3 vydáních: „Jak poznám vlohy a náklonnosti člověka na první pohled“. V roce 1924 vyšlo toto dílo v novém přepracovaném a rozšířeném vydání pod jménem „Typologie“, a bylo v krátkém čase rozebráno.

V posledních létech, kromě článků do amerických a anglických časopisů, jako Hibbert Journal Magazine v Anglii, The Dail Singh College v Indii atd. byly vydány tyto jeho spisy: Cesta k obrodě, Nová

*

Pro zajímavost udáváme několik hlavních měst, kde br. Čapek přednášel:

Především ve většině českých měst. Dále ve Vídni, Pešti, Berlíně, Lipsku, Hamburgu, Hannoveru, Lübecku, Kielu, Halle, Magdeburgu, Drážďanech a v mnoha jiných německých městech.

Ve Vršavě, v Lodži, v Sevastopolu a jiných menších městech ruských.

V Amsterodamu, v Leidenu, v Paříži, v Londýně a jiných anglických městech.

V mnoha amerických městech jako jest New York, Newark, Boston, Philadelphia, Pittsburg, Cleveland, Detroit, Chicago, Cedar, Rapids a jiné.

K nejvýznamnějším přednáškám počítá br. Čapek onu v předplněné Albert Hall, největší přednášková síň světa s 12.000 sedadly, a druhou v bostonském Tremont Temple, kde bylo přítomno asi 6000 posluchačů.

Br. Čapek vzkazuje.

Před svým odjezdem do Anglie vzdávám nejsrdečnější díky všem, kteří k mým šedesátinám blahopřáli. Díky za dopisy, telegramy a za ty mnohé dárky. Zvláštní dík všem, kteří mají podíl na večírku v Radiu, dne 3. června. Za těch šedesát let svého života jsem mnoho viděl a zažil, ale nikdy něco tak krásného a dojemného jako tentokrát. Divím se, že jsem vůbec byl s to promluvit. A nevím, co bych měl vyzdvihnout, když vše bylo tak velké a upřímně nestrojené. Přece jen tobě, milá mládeži, musím zvlášť děkovat, aniž bych zapomínal všech ostatních. A vám, milí Kladenští, hluboký dík. A vám všem, moji nejbližší pomocníci z výboru a mimo něj! Vám všem, kterým oči zářily, a vám, kterým slzely. Vy všichni vzpomenuť a vzpomínající — dali jste mně víc, než já dal vám. Byl jsem jen nedostatečným nástrojem vyšší Moci a Lásky a musel jsem dělat, co jsem dělal, a byl jsem připraven, že za lásku mohu sklidit nevděk a za podání chleba hození po mně blátem, jak se dost často v životě stává. Ale vy od-

měňujete lásku láskou, a věrnost věrností. Do ohně lásky a nadšení, který ve mně hoří, přidali jste hořlavin ze svých věrných srdcí. Všechny ty projevy vaší lásky a vděčnosti přijímám jako výzvu Nejvyššího, abych v započatém díle pokračoval a dovršil.

Váš bratr Čapek.

Ze Svobodného bratrství.

Síň Charlotty Masarykové.

S osobním svolením pana prezidenta Masaryka bude se jmenovati velký sál, který je projektován v domě Svobodného bratrství: síň Charlotty Masarykové.

*

Dne 1. června mělo SB opět svoji květinovou slavnost, která je velmi krásným symbolickým vyjádřením všeho toho, co nás spojuje a čím jeden každý jsme. Slavnost zahájily děti o 9 hod. 15 min. dopol. ve velkém sále paláce »Radia« na Vinohradech, který byl již k tomu účelu vyzdoben. Po zpěvu písní připomněl dětem br. Šaroch oslavu narozenin br. Norberta Čapka, která spadala do jednoho s jejich slavností květinovou. Potom přednesla báseň Radvanka Havelková. Nato za zpěvu písní donesly děti na podium koš s květinami, u něhož promluvil br. Norbert Čapek o významu květinové slavnosti. Po jeho řeči přišla malá Vlasta Vachová s kyticí bílých růží a přáním, jež níže otiskujeme. Br. Čapek ji políbil a byl zřejmě dojat. Poněvadž je v Nedělní škole zvykem, že každému, kdo má narozeniny, zazpíváme písničku, kterou si vyvolí, nemohli jsme učiniti výjimku ani u br. Čapka, jemuž děti na jeho přání zazpívaly »Jen dál« majíce naň upřeny oči, jak tu stál před nimi, v jedné ruce dar růží a v druhé ručku malé Vlasty a zpíval spolu. Sotva píseň umlkla, sestoupil br. Čapek s Vlastičkou s podia za zvuků piana a děti se řadivše se přijaly od něho jedno za druhým

pozdrav podáním ruky, načež si vzaly s sebou po květině z koše, který je zatím očekával u východu. Květinová slavnost dospělých konala se pak o půl jedné za stejně vznešené nálady. Vlastní oslava šedesátých narozenin připadla na den 3. června, kdy palác »Radio« měl večer, jaký tam ještě nebyl. Do sálu slavnostně vyzdobeného vstoupil Dr. Norbert Čapek s chotí Májou v průvodu členů výboru SB. za zvuků hudby koncertního kvarteta. Když zaujal místo u čestného stolu v kruhu výboru SB. a hostí, zapěl pěvecký sbor SB. jeho skladbu »Nalaďte struny« za řízení br. Esopa. Poté následovaly blahopřejné proslovy br. Hejla, br. Wolfa, ses. Drástové, profesora Dr. V. Příhody, br. Kelbicha z Kladna. Mladá generace recitovala za řízení ses. Drástové grandiosní skladbu, jež je otištěna v předu a která působila mohutným dojmem. Br. Norbert Čapek, přivítán na podiu bouřlivým potleskem, poděkoval všem přítomným srdečnou řečí, načež předstoupila mládež SB. podávajíc mu dary, dopisy a květiny, které se pro něho se všech stran sešly. Poté následoval chorál »Mohutný veletok« pěveckého sboru a koncertní skladby komorního kvarteta br. Sádla. Pak promluvil ještě profesor Vicovský, přednesla báseň ses. Havelková a zapěla píseň ses. Knitlová, odměněná hojným potleskem a kyticí růží. Slavnost, jež měla vskutku krásný průběh, zakončena byla volnou zábavou při hudbě koncertního kvarteta.

*

»Špičky« a ti, kteří myslí, vidí svůj ideál v pozvednutí svého stavu nad ostatní.

N. F. Čapek.

Pane doktore,

naši doma povídali,
že prý je Vám šedesát let.
Je to asi hodně dlouho,
co jste býval malým chlapcem.
Tu kytici posílají Vám
všechny děti naší školy.
Voni hezky — přivoňte si,
je to pozdrav od nás malých.
Přejeme Vám hodně zdraví,
abyste byl dlouho s námi
stále vesel jako vždycky,
písničky nám zpíval milé,
rád vzpomínal na ty chvíle
mezi námi.
Jedete prý do Anglie —
jsou tam taky malé děti?
Tak je od nás pozdravujte!
Vraťte se nám ale zpátky!
Budeme se na Vás těšit.
Tady je má malá ruka:

Nazdar, nazdar!

*

Úryvky z přednášek

N. F. Čapka.

Prozradím Vám jedno tajemství: Když ke mně jednou přišlo několik kazatelů, divili se mé knihovně, že prý to není žádná kazatelská knihovna, že tam mám přírodovědecká díla, psychologii, medicínské knihy, a kde že mám kázání? Měl jsem tam všelijaké knihy, jen ty ne, co měli oni. Lidé se mne vždycky ptají, odkud беру látku. Já ji беру u pramene, v životě samém, dívám se jak běží; život je řízen jednotnými zákony; to, co platí v jedné oblasti, platí také v druhé. Čtu třeba knihu, která nemá co dělat s tím, co chci, obsahuje něco docela opačného, ale já v ní najdu to, co chci a potřebuji. Chci sám působit na lidi; jak na to jít? Ne do kazatelských knížek, ale učit se od lidí, kteří mají úspěch.

*

Příští číslo «Cest a cílů» vyjde až 15. září t. r.

REDAKČNÍ: Toto číslo vyšlo za nepřítomnosti redaktora a redigoval je V. Rubeš.

Mluvil jsem nedávno s vynikajícím profesorem universitním. Šlo mu o to, v čem záleží úspěch mých přednášek. Poukázalo se na lecos, zvláště také na novost předmětů. Konečně usoudil, že nejvíce záleží na síle osobnosti. Co je však silou osobnosti? Které jsou páky duševní síly? Je to něco, co má každý a co by ve svém životě a v svém podnikání mohl uplatnit. Jen o to může být spor, jak dalece si tuto svoji vlastní moc uvědomil, zdali dosti dlouho a úsilovně cvičil, a používá-li všech příležitostí k jejímu plnému uplatnění.

Nosíme v sobě duševního obra — ale spoutaného. Námi procházejí síly, které otáčejí hvězdy, ale my si netroufáme je zapnouti do plného života. V nás čeká Bůh na svoji příležitost k spolupráci, ale my ho hledáme kdesi po horách a v dálavách.

V podstatě je jenom jedna síla, protože je jenom jeden Bůh. Mám-li sílu, nemůže to být jiná síla než ona, kterou měl každý silný člověk.

Tělesné zdraví je otázkou rozumné životosprávy, životní úspěch je otázkou rozumného pracovního úsilí, krásný manželský a rodinný život je otázkou charakteru a život jako celek je otázkou věčnosti.

*

**PROČ SKORO VŠICHNI KAZATELÉ
NEBO VĚTŠINA Z NICH ZŮSTÁVÁ
V BLUDU?** Převážnou měrou zdá se jim všechno, co v sobě zahrnuje pojem jejich stavu, nedotknutelným a oni hledají všechny možné i nemožné důkazy, jen, aby to dokázali, místo aby zkoumali to, co je dáno. Jedni se vyčerpávají prací a nezbyvá jim času na přemýšlení. Druzí mají smysl pouze pro povinnost, k níž je vede pud sebezáchovy; udělají jen to nejnnutnější a ostatek času ztrácí v snění nebo jinak.

*